herpy

ORMAR

Kenyansk sandboa

Eryx colubrinus

Eryx colubrinus är en liten, kraftigt byggd boa från Östafrikas torra områden. Den tillbringar största delen av tiden nedgrävd i sand med bara de uppåtvända ögonen över ytan. Den är lugn, kräver inte mycket utrymme och kan bli 20-30 år gammal, så den är ett bra val för den som vill ha sin första orm.

Familj: Boidae Engelska: Kenyan Sand Boa Tidigare namn: *Gongylophis colubrinus; Eryx thebaicus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**40-65 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-30 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Öken och halvöken**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**26-28 °C**
Värmeplats	**33-35 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**20-40 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Kullstorlek	**10-20 ungar**
Kullar per år	**1**
Dräktighet	**120-180 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Eryx colubrinus är en liten, tjock och nästan maskformad boa med släta, blanka fjäll, ett litet huvud och ett förstorat nossköld som fungerar som ett spadblad när ormen gräver. Ögonen är små, sitter högt på huvudet och pekar snett uppåt, och pupillen är lodrät. Svansen är kort och trubbig och täckt av större, grövre fjäll än resten av kroppen. Grundfärgen är grå, gul eller orange med mörkare fläckar, och buken är vit, gräddfärgad eller svagt rosa.

Arten är en av de minsta boaormarna inom hobbyn. Honorna blir 55-65 cm och kan i sällsynta fall nå omkring 90 cm. Hanarna är mindre och smalare och blir sällan över 50 cm. Nyfödda ungar är 20-25 cm. Båda könen är kraftigt byggda i förhållande till längden.

Arten har omnämnts under flera släktnamn, framför allt *Gongylophis colubrinus*, och i äldre litteratur även som *Eryx thebaicus*. Den östafrikanska formen har beskrivits som underarten *E. c. loveridgei*, men den erkänns ofta inte, eftersom kännetecknen glider gradvis över i varandra. Frågan är inte helt avgjord. I handeln finns många färgformer, till exempel albino, anerytristisk, snow, paradox och randig. Skötseln är densamma för alla.

Det är en lugn och robust orm som sällan biter och normalt tål hantering väl. Den är ett lurpassande rovdjur och slår snabbt ut mot något som rör sig över dess gömställe i sanden. Därför är det viktigt att ta upp den på rätt sätt (se Beteende).

Utbredning och livsmiljö

Eryx colubrinus lever i Nordöstafrika och Östafrika. Utbredningen går från Egypten och Sudan genom Sydsudan, Etiopien och Eritrea till Somalia, Kenya och nordöstra Tanzania. Det finns obekräftade uppgifter från Tchad, Niger och Jemen. I Tanzania finns den bland annat vid Kahe och nära Ruaha. Arten beskrevs från Egypten, medan formen *E. c. loveridgei* beskrevs från Mbunyuni i Kenya. Den förekommer inte i Libyen.

Djuren i handeln är till överväldigande del avelsdjur födda i fångenskap.

> **Naturlig utbredning:** Egypten, Sudan, Sydsudan, Etiopien, Eritrea, Kenya, Tanzania och Somalia.

LIVSMILJÖ

Eryx colubrinus lever i torra och halvtorra områden med sandig eller lös jord, spridd buskvegetation och torra flodbäddar. Den är markbunden och grävande och ligger större delen av dagen nedgrävd eller i hålor och gnagargångar, varifrån den lurar på byten. Den är mest aktiv på natten och i skymningen, men kan vara oregelbundet aktiv på dagen, då den kommer fram för att sola sig eller jaga. Den klättrar bara sällan.

Klimatet är varmt och torrt. Bytet består av små däggdjur, ödlor och fåglar, som ormen överfaller från sitt gömställe. När temperaturen är hög drar den sig ner i sanden, där det är svalare och fuktigare.

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *Eryx colubrinus* behöver ett terrarium på minst 60 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd), gärna 90 × 45 × 45 cm. Honor som är större än genomsnittet behöver mer än minimimåttet. Arten kräver mindre utrymme än de flesta ormar, eftersom den vilar största delen av tiden, men det måste finnas plats för en tydlig temperaturgradient.

Bottensubstratet är det viktigaste: sand eller sandig jord i ett lager på minst 8-10 cm, så att ormen kan gräva ner sig. En blandning av ca 60 % mulljord utan tillsatser och 40 % lekssand fungerar, och det gör rent terrariesand också. Arten kan också hållas och förökas på aspspån, kokosfiber och tidningspapper, men gräver mest i sand. Undvik grus, majskolvsgranulat och cederträ. Tunga stenar får inte ligga lösa, eftersom ormen gräver under dem och de kan falla ner och skada den. Gömslen och stenar ska därför ligga fast eller stå på terrariets botten.

Sätt in två gömslen, ett i den varma och ett i den svala änden, så små att ormen sitter tätt i dem. Tillverka dem av kork, keramik eller plast. Inredningen ska vara enkel och stadig, för arten gräver upp allt. Grenar behövs inte, eftersom den sällan klättrar.

Locket ska sitta helt tätt och kunna låsas. Även en liten *E. colubrinus* kan skjuta av ett lätt lock. Rensa bort avföring och urinsyra dagligen och byt ut hela bottensubstratet var tredje till fjärde månad.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Eryx colubrinus tål torra, varma förhållanden. Det ska finnas en varm och en sval ände. Ytan under värmekällan ska vara 33-35 °C och den svala änden 26-28 °C. På natten får temperaturen sjunka till 22-25 °C. Värmen kommer bäst från en eller två spotlights eller halogenlampor ovanför terrariet, eventuellt kompletterade med en värmematta under ena änden, alltid styrd av en termostat. Lägg en platt sten ovanpå ett gömsle under värmekällan, så att ormen kan ligga både i värmen och under den.

Mät yttemperaturen med en infraröd termometer och lufttemperaturen i båda ändarna med en digital termometer. Är det för varmt ska värmekällan ha lägre effekt, är det för svalt ska den ha högre. Lamporna släcks på natten.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Eryx colubrinus lever i ett torrt klimat, och terrariet ska vara torrt största delen av tiden. Luftfuktigheten ligger bäst omkring 20-40 %. Siffran är en uppskattning utifrån levnadsmiljön. En hygrometer visar om terrariet blir för fuktigt.

Sätt en tung, stabil vattenskål av keramik i den svala änden. En lätt plastskål välter och fuktar sanden. Byt vattnet dagligen och skrubba skålen en gång i veckan. Under ömsningen ska luften vara fuktigare: spraya bottensubstratet lätt, eller sätt ett gömsle med lätt fuktig sphagnum eller kokosfiber i den svala änden. Efter ömsningen får bottensubstratet torka igen. Är det ständigt fuktigt kan det uppstå svamp och hudproblem.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Eryx colubrinus är mest aktiv i skymningen och på natten och kan leva utan UVB, men ett svagt UVB-rör rekommenderas, eftersom det stöder dygnsrytmen och täcker behovet av D3-vitamin. Använd ett svagt T5-rör för skuggarter eller ett T5 HO-rör på 5-6 %, ungefär hälften så långt som terrariet, över den varma änden, och sikta på ett UV-index på 2-3 på värmeplatsen. Med ett T5 HO-rör på 5-6 % ovanför ett nät är avståndet till ormen ca 25-30 cm, utan nät ca 35-40 cm. Mät helst med en UV-mätare. Ormen ska alltid kunna dra sig ner i sanden eller in i ett gömsle.

Belysningen är tänd 12 timmar om dygnet året runt, styrd av en timer.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Eryx colubrinus är köttätare och tar hela byten. Basfodret är möss: vuxna honor kan ta en stor vuxen mus, vuxna hanar en stor hoppermus. Ungar börjar med pinkymöss och föredrar ofta levande byten i början, men nästan alla går över till upptinade byten allteftersom de växer. Ge helst frysta och upptinade byten, inte levande, eftersom bytet kan bita och skada ormen. Tina bytet i en påse i varmt vatten till omkring 32 °C och erbjud det med en lång pincett med mjuk spets, så att ormen inte tar tag i fingrarna.

Ungar matas var 1:a-2:a vecka och vuxna var 2:a-4:e vecka. Avelshonor kan behöva äta oftare, upp till en gång i veckan, medan hanar som regel äter mindre än honor. Bytet ska vara ungefär lika brett som ormen på det bredaste stället. Ge ett eller två byten per utfodring. Väg ormen regelbundet och anpassa mängden så att den håller vikten. Variation håller ormen frisk och mindre kräsen: små råttor, unga hamstrar och ökenråttor, vaktelungar, kycklingar och ödlor kan omväxla med möss.

Ormar som ömsar skinn tar ofta bytet och släpper det igen, så hoppa över utfodringen när ögonen är blåaktiga. Hanar kan fasta i flera månader under parningstiden, vilket är normalt. Tillskott är inte absolut nödvändiga, men en lätt pudring av bytet med kalk och multivitamin då och då förebygger brister. Om ormen inte tar bytet från pincetten, lägg det på en liten tallrik så att inte sand följer med.

BETEENDE OCH HANTERING

Eryx colubrinus är lugn och biter sällan. Låt nya djur vänja sig i två veckor och börja hantera dem först när de äter regelbundet. Håll de första tillfällena på högst 5 minuter, låt ormen kräla upp i handen och stötta kroppen så mycket som möjligt. Lyft den från mitten av kroppen, aldrig uppifrån vid främre tredjedelen, eftersom den kan uppfatta handen som byte och slå ut. Rör vid den lätt med en pappersrulle innan du tar upp den, så att den vet att det inte är utfodring.

Ett bett ger bara små rispor, men är obehagligt för både dig och ormen. Tvätta händerna efter hantering.

Arten är inte social och trivs bäst ensam. Hanar får aldrig hållas tillsammans, eftersom de kan slåss. En hane och en hona eller två honor kan hållas tillsammans, men ska utfodras var för sig. Arten gräver och försvinner ofta ner i bottensubstratet, så en orm som du inte kan se är sällan en orm som har rymt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är mindre än honorna och smalare. Könet bestäms säkrast genom sondering, som bara bör utföras av en erfaren hållare eller en veterinär. Honorna ska vara fullvuxna och i god hull innan de används i avel. Exakta gränser för ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade.

PARNING

I fångenskap sker parningen vanligen från november till april. Sätt hanen hos honan i hennes terrarium och låt dem vara tillsammans i några dagar, eller tills parning har setts. Hanen fastar ofta under parningstiden. Ge honan gott om föda före och efter parningen, så att hon har reserver under dräktigheten.

Hanen tas ut igen när honan är dräktig och ska inte finnas i terrariet vid förlossningen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Eryx colubrinus föder levande ungar och lägger inte ägg. Dräktigheten varar förmodligen 4-6 månader. Siffran är en uppskattning utifrån parnings- och födelsetiden. Ungarna föds från vår till sensommar, i genomsnitt 10-20 i en kull.

Den dräktiga honan ska ha lugn och ro, fast tillgång till värme och vatten och erbjudas föda regelbundet. Många honor äter mindre de sista veckorna. Efter förlossningen ska hon ha lugn och ro, och hon erbjuds föda igen efter en eller två veckor.

INKUBATION

Det finns ingen inkubation, eftersom ungarna föds levande och är självständiga från första dagen. Den dräktiga honan ska ha samma gradient som annars, med en varm zon på 33-35 °C, så att hon kan reglera sin temperatur och fostren utvecklas jämnt. Är hon för kall under längre tid kan det ge svaga eller dödfödda ungar.

Förlossningen sker i terrariet, och honan gräver ofta ner sig när den närmar sig. Ta bort döda ungar och fosterhinnor så snart du upptäcker dem, och håll terrariet lugnt tills förlossningen är över.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är 20-25 cm vid födseln. Ta bort dem från honan kort efter födseln och håll dem enskilt i små boxar med en varm och en sval zon, 2-3 cm sand eller hushållspapper som botten, ett litet gömsle och en låg vattenskål. Boxarna ska vara helt täta och ha ventilerat lock, eftersom ungarna är mycket små. Deras första ömsning kommer efter en till två veckor, och de äter normalt först efter den.

Börja med pinkymöss. Många ungar tar i början bara levande pinkymöss, men de flesta går över till upptinade byten när de blir större. Upptinade pinkymöss erbjuds med pincett. Mata var 1:a-2:a vecka och öka bytet i takt med tillväxten. Håll ungarna åtskilda, så att de inte biter varandra och så att du kan se vad var och en äter.

Hälsa och vanliga misstag

Eryx colubrinus är robust, och de flesta problem beror på skötselfel. De typiska felen är:

- Ständigt fuktigt bottensubstrat, som ger hudinfektioner och blåsor på buken. De undviks när bottensubstratet hålls torrt och bara fuktas under ömsning.
- För låg temperatur, som ger dålig matsmältning och kräkningar. Mät alltid ytan med en infraröd termometer.
- Hudrester, särskilt på svansspetsen och runt ögonen, efter ömsning i ett för torrt terrarium. Ge ett fuktigt gömsle under nästa ömsning och lösgör rester med ljummet vatten.
- Skador från tunga stenar som har fallit ner medan ormen grävde. Fäst allt som är tungt.
- Fetma hos djur som matas för ofta. Vuxna djur utanför avel klarar sig på ett byte var 2:a-4:e vecka.
- Kvalster, som syns som små prickar på och runt ormen och i gömslena. De måste behandlas, och terrariet måste rengöras grundligt.

Ett friskt djur har klara ögon, en fast kropp och äter villigt. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om ormen magrar, vägrar äta utöver den normala fastan, har öppen mun eller väsande andning, eller om förlossningen drar ut på tiden.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.